

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för ekonomi

Leasing av lantbruksmaskiner

- Val av finansieringsform vid investeringar i lantbruksföretag

Leasing of farm machinery – choice of method for financing investments in the agricultural firm

Fredrik Nilsson

Leasing av lantbruksmaskiner

Leasing of farm machinery

Fredrik Nilsson

Handledare: Hans Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institution för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institution för ekonomi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi C

Kurskod: EX0538

Fakultet: Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap (NL)

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2013

Serienamn: Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi

Nr: 787

ISSN 1401-4084

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Leasing, finansiering, farm machinery.

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för ekonomi

Förord

Denna studie presenterar mitt intresse för en kommande karriär inom lantbruket. Jag vill visa min tacksamhet mot de personer i min närhet som har bidragit till studien.

Till att börja med vill jag tacka min handledare Hans Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institution för ekonomi för de samtal och den hjälp jag fått för att genomföra studien.

Jag vill även tacka studiens respondenter för visad samarbetsvilja vid genomförda intervjuer. Intervjuerna utvecklades till spännande samtal om investeringar i lantbruksföretag.

Slutligen vill jag visa tacksamhet mot min familj samt vänner för visat intresse för studiens ämne och de diskussioner som uppkommit under arbetets gång.

Fredrik Nilsson

Uppsala, juni 2013

Summary

Leasing as a financing method for farm machinery is not a new method of financing in Sweden, but leasing has not succeeded as financing method for farms in the same way as in Denmark and Great Britain. In Sweden the practice of leasing is limited and which has been the reason for this study, the study intends to examine how farmers make investment decisions and which financing methods are used. The purpose of this study is to examine why leasing is not used by farms to a greater extent. The study is built up of two parts, a theoretical framework where relevant theories and previous studies on the subject are considered, and an empirical part where the results from the comparison of leasing versus bank loans is presented. In the empirical part there will also be a presentation of interviews made with four farmers.

After a choice of method is discussed, the selection of respondents and description of how the interviews were concluded is described. Thereafter the theoretical framework begins with a description of the financing methods leasing, bank loans and machinery loans, self-financing and mortgage payments. Further the theoretical such as decision theory for selecting the method of financing is discussed.

The fourth chapter begins with a description of the four interviews carried out with four farmers concerning the decision-making process with focus on financing. Two of the interviewed farmers use leasing, while the others two use other forms of financing. Details of how the decision is made before the investment starts from a theoretical decision-making model consisting of four steps. Additional questions have been asked during the interviews regarding the farmers view of leasing. In addition calculations concerning the differences between leasing and a bank loan are presented.

When the theory and result of the empirical study is analyzed, the essay continues to the discussion and the conclusions. In the discussion, it appears as if the choice of funding method depends on the fact that leasing is a relatively unknown for farmers and therefore they use previously established channels for funding. Most likely, the economic situation maybe more constrained to farms abroad and therefore leasing is used more widely than in Sweden. If the low interest rates that are present today, it is considered likely that leasing becomes more common.

The conclusion is that there is a lack of knowledge about leasing, in both agrarian sector and among agricultural advisers in the banking sector. The cost of leasing has been higher than for bank loans, which contributed to that several farmers refrained from the use of leasing as a financing method. The farms financial position is one of the factors that determine whether to use leasing instead of bank loans, as a method for financing an investment.

Sammanfattning

Leasing som finansieringsmetod för lantbruksmaskiner är ingen ny företeelse men har inte slagit igenom i Sverige på samma sätt som i en del andra länder. Intresset för leasing är svagt i Sverige varpå det är av intresse att undersöka hur lantbrukare resonerar kring finansieringsmetoder för investeringar. Syftet med uppsatsen är att analysera om varför leasing inte används av lantbrukare i större utsträckning. Arbetet är uppbyggt på två delar, en teoretisk referensram där relevanta teorier och tidigare forskning beaktas, och en empirisk del där resultatet från beräkningar gällande leasing och finansiering av banklån presenteras. I det empiriska avsnittet redovisas fyra intervjuer med lantbrukare.

Efter att val av metod, redovisas urval av respondenter och en beskrivning av hur intervjuerna har genomförts. Därefter inleds den teoretiska referensramen med att beskriva finansieringsmetoderna leasing, självfinansiering, banklån/maskinlån samt avbetalning. Ytterligare ett teoriområde som behandlas är beslutsteori vid val av finansieringsmetod.

I det fjärde kapitlet redogörs för resultatet av intervjuerna rörande beslutgången vid finansiering utifrån fyra intervjuer med lantbrukare. Två av de intervjuade lantbrukarna använder sig av leasing, medan de två övriga använder sig av annan finansieringsmetod. Redogörelse för hur beslut fattas inför investering utgår från en teoretisk beslutsprocessmodell med fyra steg. Ytterligare aspekter som diskuterats i samband med intervjuerna är lantbrukarnas uppfattning om leasing. Här redovisas även den ekonomiska jämförelsen mellan leasing och banklån, gjord utifrån kontakt med ekonomiska rådgivare, för att analysera de ekonomiska skillnaderna.

Efter analys av resultatet och teorin övergår uppsatsen till diskussion och slutsatser. I samband med diskussionen framkommer att vid valet av finansieringsmetod beror på att leasing är ett tämligen okänt begrepp och lantbrukare använder sig därför av tidigare väl inarbetade kanaler för finansiering. Troligen är den ekonomiska situationen mer ansträngd bland jordbruksföretag utomlands varför leasing har använts i större utsträckning än i Sverige. Om det låga ränteläget som råder idag ändras, bedöms det som troligt att leasing blir mer allmänt förekommande.

Slutsatsen är att det saknas kunskap om leasing hos både lantbruksföretag och ekonomirådgivare på banker. Kostnaden för leasing har varit högre än för banklån, vilket bidragit till att flera lantbrukare avstått från att använda sig av leasing som finansieringsmetod. Företagets ekonomiska ställning är en väsentlig faktor som påverkar valet med leasing som finansieringsmetod istället för banklån.

Innehållsförteckning

1 INTRODUKTION.....	1
1.1 PROBLEMBAKGRUND	1
1.2 PROBLEM	1
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	1
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	1
1.5 DISPOSITION.....	2
2. METOD.....	3
2.1 METODVAL	3
2.2 TILLVÄGAGÅNGSÅTT	3
2.2.1 Litteraturgenomgång.....	3
2.2.2 Urval av respondenter.....	4
2.2.3 Intervjumetod och utformning av intervjuguide	4
2.2.4 Utförande av intervjuer	5
2.3 TROVÄRDIGHET	5
3 TEORETISK REFERENSRAM	6
3.1 TIDIGARE GENOMFÖRDA STUDIER AV LEASING	6
3.2 ÖVERSIKT RÖRANDE FINANSIERINGSFORMER.....	6
3.2.1 Leasing.....	6
3.2.2 Självfinansiering.....	7
3.2.3 Banklån/maskinlån	7
3.2.4 Avbetalning.....	8
3.3 BESLUTSTEORI	8
3.3.1 Val av investeringsform.....	8
3.3.2 Beslutsprocessen vid investering i lantbruksföretag	9
3.3.3 Beslutsprocess hos lantbrukare	10
3.4 SAMMANFATTNING AV LITTERATUREN	10
4.1 FALLGÅRD 1.....	11
4.1.2 Problemupptäckt.....	11
4.1.3 Problemdefinition	11
4.1.4 Analys och val.....	11
4.1.4 Implementering.....	11
4.1.5 Uppfattning om leasing	11
4.2 FALLGÅRD 2.....	12
4.2.1 Problemupptäckt.....	12
4.2.2 Problemdefinition	12
4.2.3 Analys och val.....	12
4.2.4 Implementering.....	12
4.2.5 Uppfattning om leasing	12
4.3 FALLGÅRD 3.....	13
4.3.1 Problemupptäckt.....	13
4.3.2 Problemdefinition	13
4.3.3 Analys och val.....	13
4.3.4 Implementering.....	13
4.3.5 Uppfattning om leasing	13
4.4 FALLGÅRD 4.....	13
4.4.1 Problemupptäckt.....	14

4.4.2	<i>Problemdefinition</i>	14
4.4.3	<i>Analys och val</i>	14
4.4.4	<i>Implementering</i>	14
4.4.5	<i>Uppfattning om leasing</i>	14
4.5	LEASING VS. BANKLÅN	14
5	ANALYS OCH DISKUSSION	16
5.1	FINANSIERINGSFORMER	16
5.2	BESLUTSGÅNG	16
5.2.1	<i>Problemupptäckt</i>	16
5.2.2	<i>Problemdefinition</i>	16
5.2.3	<i>Analys och val</i>	17
5.2.4	<i>Implementering</i>	17
5.2.5	<i>Uppfattningen av leasing</i>	17
5.5	LEASING VS. BANKLÅN	18
5.6	DISKUSSION	18
6	SLUTSATSER	20
	REFERENSER	21
	<i>Litteratur och publikationer</i>	21
	<i>Internet</i>	22
	<i>Personligt medelande</i>	22
	BILAGA 1	24
	BILAGA 2	25

1 Introduktion

I Sverige är lantbrukarna mindre benägna att ingå ett leasingkontrakt med maskinhandlaren eller finansbolag jämfört med att äga sina egna lantbruksmaskiner i jämförelse med övriga Europa. Skillnad är betydande jämfört med Danmark och Storbritannien där leasingkontrakt är ett vanligt sätt att finansiera maskiner (www, Jordbruksaktuellt, 2009). Däremot är många svenska lantbrukare intresserade av att importera leasade/begagnade traktorer från Danmark och Storbritannien (Nilsson, 2011). Vid investering i en ny lantbruksmaskin krävs ett stort kapitalbehov från företaget för att klara av finansieringen. En ny traktor med den senaste teknik kostar 500 000 – 1 300 000 kr (www, Mascus, 2013). Det finns flera sätt att finansiera sitt maskinköp, via egna medel, lånade medel, avbetalning, maskinstationstjänst och leasing. Idag säljs cirka 1 – 9 procent av traktorerna via leasingkontrakt i Sverige enligt en undersökning i branschtidningen Jordbruksaktuellt (www, Jordbruksaktuellt, 2009).

1.1 Problembakgrund

Lönsamheten inom lantbruket beräknas bli god under år 2013, men för växtodlingen ser lönsamheten ut att försämrats enligt LRF Konsult:s lönsamhetsprognos för år 2013 (LRF Konsult, 2013). De senaste åren har lönsamheten varit svag bland lantbruksföretag, till följd av dåliga skördeförhållanden och låga avräkningspriser på mjölk. Maskininvesteringarna ökade med tre procent under år 2011 samtidigt som utlåningen av kapital ökade med 7,7 procent. Majoriteten av maskininvesteringarna har finansierats med lånat kapital.

Vad beträffar leasing som finansieringsmetod för lantbruksmaskiner i Sverige är den inte lika vanlig i jämförelse med övriga kontinenten. Leasing av lantbruksmaskiner är ingen ny företeelse, men den har sedan slutet av 1980-talet och början av 1990-talet fått ett dåligt rykte (www, Jordbruksaktuellt, 2009). När riksbanksräntorna sjönk i början av 1990-talet (Englund, 1999) behöll finansbolagen den höga räntan på sina leasingkontrakt. Detta innebar att lantbrukarna tappade förtroendet för finansbolagen (www, Jordbruksaktuellt, 2009).

1.2 Problem

Utifrån ovanstående problembakgrund uppstår intresset för de bakomliggande orsakerna till varför leasing inte är lika stort i Sverige som i Danmark och Storbritannien. En ytterligare fråga som blir aktuell är varför leasing inte är lika vanligt som lånefinansiering och avbetalning.

1.3 Syfte och frågeställning

Detta arbete syftar till att utröna hur ett lantbruksföretag resonerar kring leasing som finansieringsmetod vid maskininvestering. Syftet kommer att uppnås genom att följande frågeställning besvaras:

- Varför är intresset för leasing av lantbruksmaskiner i Sverige svagt?
- Hur resonerar en lantbrukare kring finansiering av investering i lantbruksmaskiner?

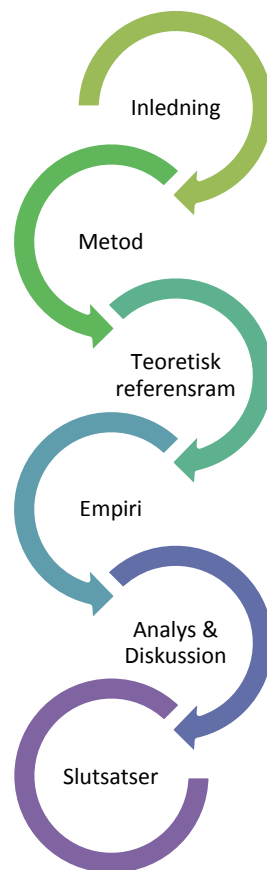
1.4 Avgränsningar

Arbetet avgränsas sig till leasing av lantbruksmaskiner i Sverige, då regler och lagar gällande leasing kan skilja mellan olika länder. Om en jämförelse sker mellan gårdar i olika länder,

finns en risk att resultatet kan bli missvisande. Motivet till att jag valt att avgränsa mig till lantbruksmaskiner är att det krävs ett betydande kapital vid investering i lantbruksmaskiner. I uppsatsen görs dessutom en ekonomisk jämförelse för att öka läsarens förståelse för de olika finansieringsformerna. Fokus ligger på lantbrukarnas uppfattningar och resonemang kring finansiering.

1.5 Disposition

Nedan visas uppsatsens disposition (figur 1). Uppsatsen delas in i sex kapitel, och tar sin utgångspunkt i kapitel 1, inledning. I denna del formuleras problem, syfte, frågeställning och avgränsningar. Kapitel 2, som innehåller metod, och kapitel 3, teoretisk referensram ligger till grund för kapitel 4, empiri. I kapitel 5, analys och diskussion knyts hela uppsatsens samman och avslutas med kapitel 6, slutsatser.

Figur 1. Uppsatsens disposition.

2. Metod

I metodavsnittet presenteras hur arbetet har genomförts för att åstadkomma syftet med studien. Tanken med detta kapitel är att göra det förståeligt för läsaren, hur författaren har gått tillväga samt vilka val och avvägningar som gjorts när det gäller metodval, respondenter och litteratur.

2.1 Metodval

Inriktningen på studien är deduktiv då den baseras på kända teorier. Med hjälp av semistrukturerade intervjuer jämförs hur teorin överensstämmer med praktiken. Intervjuerna ger också nya perspektiv på problemområdet vilket avser på att studien även har en induktiv ansats. (Bryman, 2005)

Studien syftar till att förklara hur lantbrukare resonerar kring finansieringsmetoder och därför har en kvalitativ metod valts. En kvalitativ metod syftar till att förstå eller finna mönster i en företeelse. Åsikter och resonemang går inte att mäta med konkreta variabler. Studien syftar inte till att ta i beaktande hurvida det finns en frekvens av användare av leasing eller ägande. Då hade en kvantitativ metod passat bättre, då den syftar till att förstå hur många, hur ofta eller hur vanligt förekommande en företeelse är (Trost, 2010).

För att samla in kvalitativa data är semistrukturerade intervjuer lämpliga. Den information som samlas in i studien är kvalitativ vilket visar sig i att det är respondenternas åsikter och resonemang rörande investeringar som har efterfrågats vid intervjuerna. Det är aktiva lantbruksföretag som intervjuats och därmed kan slutsatser dras avseende resonemanget i branschen. *Branschen* är ett begrepp som inkluderar företag med samma inriktning, dessa företag tillsammans utgör branschen (Bryman, 2005).

2.2 Tillvägagångsätt

För att visa vilken litteratur arbete har utgått ifrån kommer det i avsnittet nedan att presenteras hur författaren funnit litteratur. Därefter förklaras valet av respondenter samt genomförande av intervjuer.

2.2.1 Litteraturgenomgång

För att finna litteratur har sökmotorerna Google, Google Scholar, SLU-bibliotekens databaser Primo och Web of Knowledge använts. Sökord som använts är följande:

Leasing	AND	Farm machinery
Operational leasing	AND	Financial leasing
Investment	AND	Decision
Financing	AND	Leasing
Farm	AND	Decision

Genom sökningar på ovanstående sökord upptäcktes ett antal rapporter angående finansiering och leasing av lantbruksmaskiner bland annat från amerikanska universitet i Iowa och Kansas finnas. Dessa är anpassade efter amerikanska förhållanden vad gäller de ekonomiska analyserna av leasing, vilket gör dem svårpassade för svenska förhållanden. Däremot är själva iden med leasing den samma som i Sverige. De amerikanska studierna har i huvudsak använts för att förklara vad leasing innebär.

Artiklar och rapporter som beaktar leasing som helhet har använts, där det inte har gjorts någon avgränsning till specifik leasing inom lantbruket. Även dessa kan vara svåra att applicera i en lantbrukskontext. I detta fall har dess data använts för att generellt förklara leasing som finansieringsmetod, där hänsyn inte tas till det specifika objektet.

Vid studie av beslutsmodeller vid investeringar har utgångspunkten varit artiklar skrivna av forskare i ämnet. Även artiklar som inriktas mot beslutsprocesser hos lantbrukare studeras.

Merparten av den litteratur som använts är sekundärkällor. De artiklar som jag har använt mig av ses som tillförlitliga källor. Förklaringen är att de är oberoende kontrollerade av andra forskare inom samma forskningsområde. För att försäkra mig om att de fakta som har utlästs av artikeln är tillförlitliga har triangulering tillämpats. Det innebär att flera källor inom samma ämne används, för att säkerställa att det som sägs är ett erkänt antagande (www, NE, 2013). Det faktum triangulering tillämpats syns genom att dubbla källreferenser anges löpande i studien.

Utöver litteratur har även information och kunskap inhämtats från ekonomiska rådgivare avseende leasing och banklån för investeringar i lantbruk. Under studien har jag haft löpande kontakt med Mats Kronström, SF Finans AS och Paul Henrysson, Sparbanken 1826 samt Lars Hellström, Nordea. Bidraget från de ekonomiska rådgivarna kan noteras bland annat i den teoretiska referensramen för avsnitten om finansieringsformer samt vid jämförelse av leasing och banklån.

2.2.2 Urval av respondenter

Urvalet av respondenter för studien är fyra lantbrukare som har tillfrågats om deras syn på finansiering av investeringar och då i synnerhet leasing. Syftet är att få en inblick i deras intresse och resonemang kring användning av leasing. Urvalet har skett strategiskt, det vill säga att personer med de specifika egenskaperna som studien efterfrågar har kontaktats (May, 2001). För att få kontakt med respondenterna har författaren använt sig av personliga referenser. Valet av respondenter har skett slumpmässigt, så att de som kontaktades först och sa ja, blev de aktuella respondenterna.

I valet av respondenter har ingen hänsyn tagits till geografien, utan målet har varit att finna lantbrukare som nyligen gjort investeringar eller funderar på att investera. I en större studie hade det möjligen varit av intresse att även studera om det geografiska läget har någon betydelse. I undersökningen har hänsyn försökt tas till gårdarnas storlek för att på så sätt få en spridning som gör resultatet mer generellt. Gårdarna har valts ut för att täcka allt från 1 anställd till lantbruksföretag med 20 anställda.

2.2.3 Intervjumetod och utformning av intervjuguide

Till intervjuerna har en semistrukturerad intervjuteknik använts. Med semistrukturerad intervjuteknik menas att ett standardiserat intervjumaterial använts, det vill säga samma frågor för alla respondenter, men det lämnas utrymme för följdfrågor. Detta innebär att materialet lättare kan jämföras vid analys, men samtidigt förhindras inte intervjuaren att lokalisera intressant data. Vid exempelvis en enkätstudie hade detta riskerats att gå förlorat, då det inte funnits möjlighet att ställa följdfrågor till ett svar som ges av en respondent (May, 2001). Valet av semistrukturerade intervjuer har gjorts då författaren eftersträvat att hålla en öppen diskussion med lantbrukarna för att förstå deras resonemang. Utifrån de informella intervjuerna har respondenterna också känt sig fria att uttrycka sina egna åsikter.

Intervjuguiden, bilaga 1, utgörs av frågor som har varit grundade på Öhlmér et al. (1998) beslutsmodell. Frågorna är utformade med hjälp av (Lunneryd, 2003) och (Göransson, 2007), vilket skapar intervjuer som är upplagda utifrån beslutsprocessen vid investeringar som beskrivs i den teoretiska referensramen.

2.2.4 Utförande av intervjuer

Då jag har personlig kännedom om respondenterna sedan tidigare har jag funnit stor välvilja och engagemang från respondenternas sida i studien. Intervjuerna har genomförts per telefon med lantbrukarna under cirka 15 minuter vardera. För att intervjuerna skulle flyta på spelades intervjuerna in via ljudupptagning och jag var fri att ställa följdfrågor utan att fokusera på att samtidigt anteckna. Intervjuerna har transkriberats i efterhand och sammanfattats för att sedan utgöra ett underlag i den empiriska delen av uppsatsen.

2.3 Trovärdighet

Den ekonomiska analysen avseende lönsamheten av leasing kontra lånefinansiering tydliggörs i beräkningar som jämför leasing med banklån i kapitel fyra. De numerära variablerna är fiktiva varpå de inte avspeglar någon exakt verklighet. Jag bedömer dock att just de precisa variablerna inte är relevanta för studiens syfte.

Vid inledning av intervjuerna har jag informerat respondenterna om att deras svar kommer att hanteras anonymt vilket ökat ärligheten i deras svar, eftersom de inte har behövt tänka på vad andra har för åsikter.

Stöd för trovärdigheten i den information som jag har fått fram från intervjuerna är att svaren från flera av lantbrukarna tenderar att likna varandra. Eftersom svaren är snarlika oavsett vem som intervjuats upplever författaren att det nåtts en tillräcklig tillförlit i materialet för att dra slutsatser. Det faktum att respondenterna har visat god samarbetsvilja och givit utfylliga svar på frågor bidrar också till ett större stöd för empirin.

Att samla in identisk data för att använda vid analys och jämförelse mellan respondenterna är omöjligt att utföra med en kvalitativ metod, eftersom svaren inte är mätbara och formuleras olika från respondent till respondent. Då motivet med studien är att jämföra respondenternas svar har författaren utfört intervjuerna på liknande sätt. För att genomföra snarlika intervjuer har samtliga utförts på telefon samt har författaren strävat efter att presentera frågorna neutralt och samtidigt få uppfattningen om att lantbrukarna svarat ärligt.

3 Teoretisk referensram

I detta kapitel diskuteras teori avseende finansieringsformer och beslutsteori vilka tillsammans med intervjuerna ligger till grund för analys och diskussion. Inledningsvis redogörs för tidigare studier av leasing. Kapitlet försätter med att förklara bakgrunden till leasing samt beslutsgången rörande en investering.

3.1 Tidigare genomförda studier av leasing

I tidigare studier rörande leasing har det i USA bland annat gjorts en undersökning av Grisso et al. (1988), där 400 lantbrukare i Nebraska intervjuats angående vilka informationskällor som varit avgörande vid valet av att äga traktorn eller att leasa den. Undersökningens slutsats är att det främst är praktiska kalkyler som är av intresse för lantbrukarna vid utvärdering av finansieringsmetod. Adair et al. (1981) genomförde en studie kring varför leasing bland lantbruksföretag inte är lika vanligt som i andra branscher. Studien visade att finansiering via leasing kommer att öka i framtiden, då gårdarna blir större och mer kapitalkrävande. I en studie av Dumler et al. (2010) jämförs olika finansieringsmetoder vid investering i lantbruksmaskiner med bland annat banklån och leasing. Enligt studien är banklån mer lönsamt än leasing, skillnaden är cirka 10 000 dollar vid investering av en skördetröska. I detta fall är det från USA:s skattelagstiftning (Section 179) som gör att banklånet blir mer fördelaktigt än leasing.

I Sverige har (Khalil & Goitom, 2009) studerat varför småföretagare använder sig av leasing samt hur leasing påverkar företagens ekonomiska ställning. Slutsatsen är att leasing är enkelt och smidigt, underlättar vid budgetering då bolaget erhåller en god kännedom om kostnaden samtidigt som inget eget kapital binds upp. Wahlström (2012) intervjuade ett antal stora företag med god likviditet och därför själva klarar av att finansiera företagets investeringar. Wallström kom fram till att det är likviditeten som har störst påverkan vid val av finansieringsform. Vid dålig likviditet väljer företag ofta leasing.

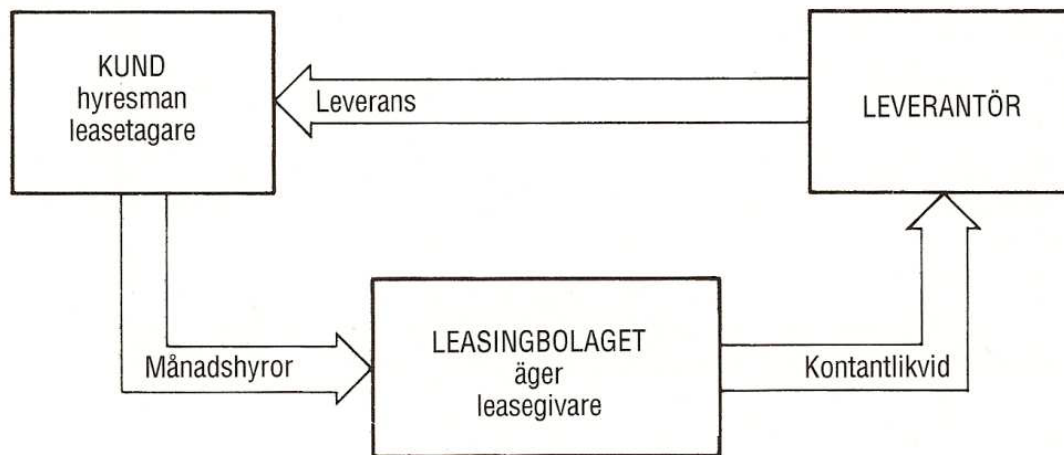
3.2 Översikt rörande finansieringsformer

I detta avsnitt klargörs och beskrivs finansieringsformerna. Finansieringsformerna självfinansiering, banklån, maskinlån och avbetalning kommer att förklaras.

3.2.1 Leasing

Leasing är en finansieringsform där en leasinggivare äger en tillgång och hyr sedan ut tillgången till en leasingtagare. Ett leasingavtal är ett avtal enligt vilket en leasinggivare enligt avtalade villkor under en avtalad period ger en leasingtagare rätt att använda en tillgång i utbyte mot betalningar. Leasingavgiften uttrycks i procent av tillgångens återanskaffningsvärde. En leasingperiod upprättas genom ett avtal. Avtalen kan endast sägas upp vid särskilda omständigheter (BFNAR 2000:4, 2013). Två typer av leasing förekommer operationell och finansiell (Hansson, 1998).

Modellen enligt (se figur 2) visar hur leasing fungerar mellan leverantör, leasinggivare och leasingtagare. Leasinggivaren är ett finansbolag som står för finansieringen av maskin tills leasingavtalet upphör.

Figur 2. Tillvägångssätt av leasing, (Hansson, 1998).

Operationell leasing

Operationell leasing innebär att tillgången ägs av leasinggivaren som innehar de ekonomiska riskerna och fördelarna. Därmed redovisas tillgången i leasinggivarens balansräkning och tillgångens avskrivningar kostnadsförs i resultaträkningen. Leasingtagaren har nyttjanderätten varpå den leasingavgift som betalas till leasinggivaren redovisas som en kostnad i resultaträkningen (BFNAR 2000:4, 2013). Leasingavgiften avser betalning av hyran för nyttjandet av tillgången. I ett operationellt leasingavtal ingår underhåll och reparationer av tillgången som utförs av leasinggivaren (Hansson, 1998). När leasingavtalet upphör lämnas tillgången tillbaka till leasinggivaren i det skick som båda parterna har kommit överens om i leasingavtalet. För att leasinggivaren ska kunna driva en lönsam verksamhet blir leasingavgiften avskrivningen plus ränta (Wahlström, 2012).

Finansiell leasing

Finansiell leasing innebär att leasingtagaren äger tillgången och innehar de ekonomiska riskerna och fördelarna. Tillgången och motsvarande skuld redovisas i leasingtagarens balansräkning. Resultaträkningen påverkas av tillgångens avskrivningar och skuldens räntekostnader (BFNAR 2000:4, 2013). Finansiell leasing är den vanliga metoden för personbilar (Hansson, 1998). Förklaringen är att när leasingavtalet är slut kan leasingtagaren välja mellan att köpa bilen/tillgången för restvärdet eller att sälja den och köpa en ny bil (Bergknut et al., 1993). I de finansiella leasingavtalen ingår inte underhåll och reparationer.

3.2.2 Självfinansiering

Med självfinansiering menas att en tillgång finansieras med det egna kapitalet i företaget, som uppstår när intäkterna varit större än kostnaderna. Företaget använder sina egna resurser för att finansiera investeringen (pers. medd., Hellström, 2013).

3.2.3 Banklån/maskinlån

Banklån som finansieringsform innebär att låntagaren måste lämna en säkerhet, i form av ett pantbrev eller en företagsinteckning till långivaren för att få låna kapital. Maskinlån fungerar på samma sätt som banklån men skillnaden är att maskinen lämnas som säkerhet istället för ett pantbrev (pers. medd., Henrysson, 2013). Låntagaren är återbetalningsskyldig vilket innebär att låntagaren måste amortera och betala ränta för lånet varje år (Hansson, 1998). Låntagaren äger tillgången under förutsättning att räntorna och amorteringar betalas till långivaren.

3.2.4 Avbetalning

Avbetalning är ett köp där köpeskillingen har fördelats på flera inbetalningar under en längre period. I avbetalningen ingår en ränta som är en kostnad för att disponera kapitalet över tid (pers. medd., Kronström, 2013).

3.3 Beslutsteori

Beslutsteori avser teorier kring hur beslut fattas. Både normativa teorier och deskriptiva teorier finns. Den normativa teorin anger hur en person bör fatta beslut för att handla rationellt medan en deskriptiv teori beskriver och förklarar hur en person fattar beslut. Inom deskriptiv beslutsteori studeras hur människor utnyttjar de rekommendationer som omvärlden ger. Studier av hur människor till exempel beaktar förväntad nytta och hur riskbenägna människor är vid icke vanligtvis förekommande beslut (www, NE, 2013). Det deskriptiva perspektivet blir således aktuellt för denna studie för att analysera lantbrukarnas resonemang kring finansieringsformer.

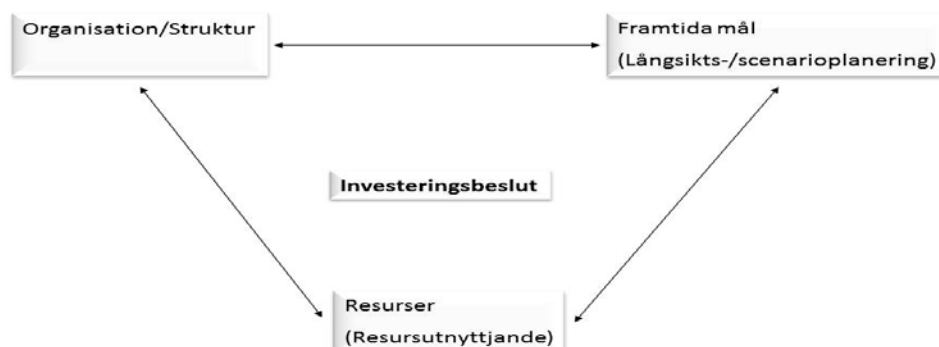
Innan ett val av finansieringsform sker har ett investeringsbeslut fattats. Ett flertal teorier rörande beslut vid investeringar finnes. I denna del av uppsatsen kartläggs hur beslutsprocessen ser ut för en investering. Val av finansieringsform sker i slutet av beslutsprocessen varpå störst fokus kommer att läggas på de sista stegen i beslutsprocessen.

3.3.1 Val av investeringsform

När ett företag beslutar sig för att göra en investering avstår företaget från att använda kapital till utdelningar, löneökningar eller alternativa investeringar. För att motivera användningen av företagets kapital till en investering måste denna ha ett större värde för företaget än vad kapitalet har i annan alternativ användning (Bergknut et al., 1993). En investering är:

”Investeringsbeslutet är utnyttjande av resurser som ska förverkliga framtida mål och som berör olika delar av företaget organisation.”
(Bergknut et al, s.15, 1993)

I (se figur 3) redovisas en modell avseende hur ett investeringsbeslut grundas. Tre faktorer påverkar beslutet; organisationen, resurser och framtida mål samt deras förhållande till varandra. (Bergknut et al., 1993, s.15)

Figur 3: Investeringsbeslutet är ett utnyttjande av resurser, som ska förverkliga framtida mål (egen version enligt Bergknut et al., 1993, s. 15).

3.3.2 Beslutsprocessen vid investering i lantbruksföretag

Fram till 1990-talet har Johnsons(1961) studie rörande beslutsprocessen flitigt citerats i den akademiska litteraturen rörande beslutsteg i lantbruksföretag. Johnson(1961) använder sig i sin beslutsmodell av sex steg: problemdefinition, observation, analys, beslut, handling och ansvarstagande (Öhlmér et al., 1998). Denna beslutsmodell utgår enligt Öhlmér et al., (1998) från en lista av funktioner och beskrivits som linjära, vilket Öhlmér menar inte stämmer, då det är möjligt att kontinuerligt vandra fram och tillbaka i modellen.

Fas	Delprocesser			
	Informationsinsamling	Planering	Utvärdering och val	Ansvarstagande
Problemupptäckt	Uppmärksamma problemet	_____	Uppskatta problemets konsekvenser	Kontrollera valet
Problemdefinition	Söka information Finna lösningar	_____	Konsekvensutvärdering, val av metod	Kontrollera valet
Analys och val	Analys utifrån inhämtad information	Planering	Studerar olika alternativ från föregående fas	Kontrollera valet
Implementering	Söka information som visar det kommande utfallet	_____	Val av handlings alternativ Vad skulle göras annorlunda?	Ta ansvar för utfallet, föra vidare informationen

Figur 4. Egen bearbetad modell av Öhlmér et al. (1998) beslutsprocess.

Öhlmér et al., (1998) har i sin version av beslutmodellen förenklats tidigare modellers fem till åtta steg till att endast avse fyra faser. Faserna kombineras sedan var och en med fyra delprocesser sammanfattade i en matrismodell. Faserna är (Öhlmér et al., 1998):

- Upptäcka ett problem
- Definiera problemet
- Analys och val
- Genomförande

Problemupptäckt

Innan ett beslut om investering kan ske måste det uppstå en idé (Yard, 2001) eller ett behov (Löfsten, 2002) i företaget, där det krävs att företagets resurser utnyttjas till en investering. Enligt Ekanem(2005) kan behovet av en investering uppstå genom företagarens intuition, det vill säga att en företagare utifrån tidigare erfarenheter till exempel vet att en investering torde gynna företaget. Upptäckten av ett problem kan ske genom att uppställda mål inte uppfylls eller att en rådgivare/granne påpekar att det finns ett problem på gården som inte upptäckts av ägaren. Även politiska omställningar kan ge upphov till att lantbrukaren upptäcker problem som behöver lösas (Öhlmér et al., 1998).

Problemdefinition

När problemet definieras söker lantbrukaren efter vilka faktorer som har förorsakat problemet och förvänta lösa detsamma. Nästa steg i beslutsprocessen är således planering och insamling av information inför olika alternativ utformning av investeringen. Företaget kontakter leverantörer och företag som har erfarenhet av denna typ av investering (Öhlmér et al., 1998; Ekanem, 2005). För att kontrollera om investeringen är lönsam kan olika typer av investeringskalkyler göras med hjälp av annuitetsmetoden, nuvärdemetoden eller

återbetalningsmetoden (Yard, 2001). Genom annuitetsmetoden fördelas in- och utbetalningar som ett genomsnitt över investeringens kalkylperiod. Nuvärdemetoden används för att beräkna investeringens framtida betalningsströmmar till dagens värde (Bergknut *et al.*, 1993). Återbetalningsmetoden även kallad ”payback-metoden” beräknar den tid det tar för investeringen att betala tillbaka det satsade kapitalet (Ljung & Högberg, 1999).

Analys och val

Det tredje steget är att utvärdera vilken leverantör som företaget skall använda sig av vid investering (Öhlmér *et al.*, 1998; Ekanem, 2005). Avgörande för företaget är vem som har bäst pris, garantier och service (Grisso *et al.*, 1988). Näst sista steget i processen är att välja vilken variant som skall köpas. Detta kan ta olika lång tid beroende på storlek på företaget, samt i vilken utsträckning företagaren låter känslor och den kognitiva förmågan spela in (Pixley, 2010). Vid analys och inför valet har lantbrukaren vanligtvis planen i sitt huvud, men vid större investeringar skrivs den mentala planen och beräkningar ner på papper (Öhlmér *et al.*, 1998).

Implementering

Efter att val av tillverkare och finansieringsform har skett genomförs investering via ett köp. Uppföljning av besluten görs praktiskt genom efterkalkyler för att följa upp om investering givit önskad effekt (Öhlmér *et al.*, 1998).

3.3.3 Beslutsprocess hos lantbrukare

Vid beslut bland lantbrukare är det vanligt att använda sig av en intuitiv(kvalitativ) beslutprocess, istället för att använda sig av en analytisk(kvantitativ) beslutprocess (Öhlmér & Lönnstedt, 2004). Med en intuitiv beslutprocess menar Simon(1987) och Mintzberg(1989) att ett beslut grundas på hur tidigare beslut tagits och hur andra företag/personer har fattat beslut i liknande situationer (Öhlmér & Lönnstedt, 2004). När en analytisk beslutsprocess används analyseras information rörande investeringen med hjälp av utvecklade modeller och konsultation med rådgivare.

Den intuitiva processens fördelar är att det krävs en mindre mängd information och en mindre omfattande användning av teoretiska metoder vid beräkningar inför beslutet. Istället formas beslutet grundat på egen erfarenhet och kunskap. Detta innebär att beslutsgången till största del sker i huvudet på beslutsfattaren (Öhlmér *et al.*, 1998). Enligt Öhlmér & Lönnstedt(2004) är erfarenheten en god investering som gör att beslutsprocessen blir mindre tidskrävande.

3.4 Sammanfattning av litteraturen

Empiri kapitlet kommer att utgå från teorikapitlet. Till intervjuerna med fallgårdarna kommer respondenterna att få svara på intervjufrågor som sammanställts utifrån Öhlmér *et al.* (1998) beslutmodell och (Lunneryd, 2003; Göransson, 2007) intervjuguiden. Intervjufrågorna utgår från de fyra faserna problem upptäckt, problem definition, analys och val och implementering. Där fallgårdarna i intervjun får beskriva tillvägagångssättet av finansieringen av en maskininvestering och vilken uppfattning företagaren har rörande leasing.

4. Lantbrukare och leasing

I detta avsnitt redogörs den empiriska studien i form av semistrukturerade intervjuer där fyra lantbrukare intervjuas. Lantbrukarna har fått besvara på frågor (se bilaga 1). Även en jämförelse mellan banklån och leasing görs efter intervjuer med ekonomiska rådgivare.

4.1 Fallgård 1

Gården är belägen i Skåne och är inriktad på växtodling och köttproduktion. Gården omfattar 2000 hektar växtodling, integrerad grisproduktion med 600 suggor och ca 300 köttdjur. För närvarande använder sig gården av maskinlån som finansiering av större traktorer och av leasing till mindre maskiner.

4.1.2 Problemupptäckt

Anledningen till att ett investeringsbehov uppkommer beror ofta på flera orsaker. Enligt beslutsfattaren på denna gård är de främsta orsakerna att utrustningen har blivit utsliten och föråldrad, kapaciteten på maskinerna räcker inte till samt att det krävs nya investeringar för att förbättra och komplettera befintliga maskiner med till exempel GPS på traktorerna. När ett investeringsbehov upptäckts är det oftast de anställda som påvisat att det finns ett problem/behov som behöver åtgärdas.

4.1.3 Problemdefinition

När det gäller valet av traktortillverkare är det vanligtvis samma tillverkare som tidigare, på grund av tradition i företaget. Företaget undersöker själv om investeringen är lönsam, genom att upprätta en traditionell maskinkalkyl. I maskinkalkylen tillämpas annuitetsmetoden för att fördela alla betalningsströmmarna över tio år. För finansieringen använder sig företaget av fyra till fem olika finansiärer för att jämföra vilken som är billigast.

4.1.4 Analys och val

Lantbrukaren fattar beslut efter att ha analyserat kalkyler och jämförelser mellan finansieringsformerna. För tillfället väljer gården att använda sig av maskinlån som finansiering, på grund av att den nuvarande räntan är låg. Skulle det bli mer fördelaktigt i framtiden med leasing, det vill säga räntorna stiger, kommer gården att använda denna finansieringsmetod istället för maskinlån.

4.1.4 Implementering

Denna gård har i sitt bokföringsprogram lagt in egna poster för varje maskin. Lantbrukaren gör det för att kunna följa upp hur investeringen faller ut. Genom att analysera de enskilda posterna i bokföringen av en maskin är det möjligt att följa underhåll, reparationer och drifttid för maskinen. I och med detta kan gården göra efterkalkyler för att analysera utfallet av investeringen.

4.1.5 Uppfattning om leasing

Beslutsfattaren på gården anser sig ha god kunskap om leasing. Personen anser att det som skiljer leasing gentemot annan finansiering är att företaget binder sig en viss period via avtal som kan vara svåra att ta sig ur. Skulle företaget vilja säga upp avtalet innan avtalsperioden upphör blir det en högre inlösumma jämfört med att fullfölja avtalet. Därför väljer denna gård att endast ingå leasingavtal där avtalet kan sägas upp vid godtycklig tidpunkt samt att förpliktelserna vid utträdet är överenskomna vid avtalets början.

4.2 Fallgård 2

Gården är belägen i Skåne och består av växtodling och grisproduktion. . Gården omfattar 300 hektar växtodling och 1200 slaktsvin. Gårdens maskinpark används till legokörning för att öka användningen av maskinerna. Idag finansieras företags maskiner med maskinlån.

4.2.1 Problemupptäckt

Beslutsfattaren på denna gård upptäcker investeringsbehov, efter inrådan av sin redovisningskonsult och bankman, som bedömer att företags sämre lönsamhet beror på höga maskinkostnader. Detta innebär att maskinerna måste bytas ut eller användas utanför gården som till exempel legokörning. För att öka användningen av maskinerna försöker gården att köra i skift. På grund av ändrade spridningsregler och längre lagringsperiod för gödsel blev gården tvungen att investera i nya gödselbehållare.

4.2.2 Problemdefinition

Företaget har som tradition att använda sig av samma tillverkare som vid tidigare investeringar. Vid den senaste investeringen testade emellertid företaget en annan tillverkare och fann att den nya tillverkarens maskiner hade bättre prestanda än vad den tidigare tillverkaren hade, även om den var dyrare i inköp. Beslutsfattaren menar emellertid att det ofta är en trygghet i att använda sig av samma tillverkare som vid tidigare investeringar. Vid finansiering använder sig företaget av två till tre finansiärer. Valet av finansiering sker efter råd från maskinhandlaren.

4.2.3 Analys och val

Företags val av finansieringsmetod grundar sig på om maskinen är ny eller begagnad. Företags ekonomiska ställning har hittills inte varit avgörande för valet av finansiering. För att räkna ut om investeringen är lönsam använder sig beslutsfattaren av metoden som visar när maskinen är återbetald. Företags bankman hjälper beslutsfattaren att bedöma om investeringen är rimlig.

4.2.4 Implementering

Beslutsfattaren känner att det har varit för lätt att ta lån från banken, efter att ha utvärderat investeringen. Vid flera tillfällen skulle gården ha väntat ett år innan de investerar. Efterhand har företaget granskat företags bokslut och upptäckt att årets intäkter inte förmått att täcka kostnaderna i den utsträckning som var tänkt när investeringen skedde. Vid framtida investeringar kan det bli aktuellt att använda sig av leasing istället för maskinlån och vissa fall hyra in en maskin vid arbetstoppar. Enligt företagen är det inte lönsamt att ha en traktor som endast utnyttjas i högsäsong. Därför är det bättre att ha ett mindre antal traktorer på gården som körs i skift istället för att investera i en extra traktor, enligt intervjupersonen.

4.2.5 Uppfattning om leasing

Beslutsfattaren anser att det saknas kunskap om leasing inom företaget, men har funderingar kring varför leasing inte är vanlig i Sverige då flera lantbrukare har importerat traktorer som tidigare leasats i England. Enligt personen kostar en liten traktor cirka en miljon kronor och traktorer över 250 hästkrafter kostar mellan en och en halv till två miljoner kronor. En större andel av företags kapital krävs för att finansiera investeringen, anser intervjupersonen.

4.3 Fallgård 3

Gården är belägen i Skåne och har inriktat sig på växtodling. Gården omfattar 500 hektar växtodling. Maskinparken har till största del finansierats med eget kapital. Beslutsfattaren gör inga kalkyler inför en investering.

4.3.1 Problemupptäckt

Denna gård planerar i förväg kommande års investeringar. Därefter får det tillgängliga kapitalet i företaget avgöra när en investering sker. I samband med de senaste årens höga spannmålspriser har det kommit tips/råd om att investera i en egen torkanläggning för att erhålla ett högre pris på spannmålen. Politiska beslut har medfört att företaget varit tvunget att göra investeringar för att inte få betalningsföreläggande. Efter det att gården slagits ihop till en större brukningsenhet medförde detta ett betydande investeringsbehov.

4.3.2 Problemdefinition

Som finansiering använder sig företaget huvudsakligen av självfinansiering, banklån och lån inom familjen. I största möjliga utsträckning väljs självfinansiering vid investeringar i maskiner. Innan beslut om investering sker tar företagaren kontakt med olika tillverkare, och kommer oftast fram till att den tillverkare de redan valt är den som passar bäst.

4.3.3 Analys och val

Beslutsfattaren använder sig inte av investeringskalkyler för att beräkna lönsamheten vid en investering, utan använder istället sitt sunda förnuft. Företagaren menar att om det inte finns tillräckligt med kapital på checkräkningskontot när investeringen ska ske så blir det ingen investering. Om beslutsfattaren skulle upprättat investeringskalkyler inför tidigare beslut rörande investeringar skulle dessa kanske inte ha blivit av. För leasing som finansieringsmetod ska vara intressant måste kostnaden för leasing var lägre än för banklån.

4.3.4 Implementering

Företagaren upplever att de investeringar som tidigare gjorts har varit väl anpassande. Vissa investeringsbeslut har emellertid inte levt upp till förväntningarna, mycket beroende på valet av maskintillverkare. Beslutsfattaren ångrar sig dock att vissa investeringar inte gjorts, vilka skulle ha förbättrat arronderingen för gården.

4.3.5 Uppfattning om leasing

Intervjupersonen känner sig inte för närvarande ha tillräckligt med kunskap om leasing, men har varit mer insatt gällande regler angående leasing, då personen tidigare arbetat som ekonomisk rådgivare. Personen menar på att företaget inte haft behov av att använda sig av leasing eller annan extern finansiering. Följaktligen har kunskapen om leasing som finansieringsmetod minskat. Detta påverkas av att en uppfattning hos intervjupersonen att lånade medel alltid är dyrare än att finansiera via egna medel. Intervjupersonen berättade att leasing har använts som finansieringsmetod till maskinhallar och djurstall. Företagaren tror dock inte att det idag går att tillämpa leasing av byggnader.

4.4 Fallgård 4

Gården är belägen i Skåne och har inriktat sig på mjölkproduktion med 120 kor. På gården används leasing som finansieringsmetod till två traktorer och en mixervagn.

4.4.1 Problemupptäckt

Behovet av en investering upptäcks på denna gård när maskinerna inte längre uppfyller sin funktion. För vissa investeringar har behovet uppstått för att förbättra företagets lönsamhet och andra investeringar för att behålla produktionen.

4.4.2 Problemdefinition

Inför en investering tas det kontakt med olika maskintillverkare. Utifrån egen erfarenhet vet beslutsfattaren ungefär vilka tillverkare som kan bli aktuella vid en investering. Företaget använder sig av flera finansiärer. Vid finansieringen av maskinköp används leasing. Avgörande vid valet av finansieringsmetod är vilken finansiär som fattar snabbast beslut.

4.4.3 Analys och val

Vid bedömning om investeringen är lönsam beräknas återbetalningsutgiften med så kallat pay-off metoden. Vid beslut om hur investeringen ska finansieras, står valet mellan att använda sig av bank eller finansbolag. Den avgörande faktorn är vilken finansiär som snabbast beviljar finansiering. Intervjupersonens erfarenhet är att finansbolagen ofta är snabbare att ta beslut än banken.

4.4.4 Implementering

Beslutsfattaren upplever att de beslut som tagits under investeringsprocessen har varit väl avvägda. Personen menar på att de beslut som tagits inte går att ångra utan det gäller att fullfölja besluten.

4.4.5 Uppfattning om leasing

Beslutsfattaren anser att hans kunskap om leasing är betydande. Enligt företagaren beaktas en nackdel med leasing, därför att den maskin som leasas inte blir en tillgång i balansräkningen utan endast en kostnad i resultaträkningen. Inför valet av leasing som finansieringsmetod måste beslutstagaren ha klart för sig att maskinen inte blir en tillgång förrän leasingavtalet upphör, och maskinen löses in till överenskommit restvärde vid ingången av leasingavtalet. Företagets ekonomiska ställning har inte varit avgörande vid valet av leasing. Beslutsfattaren menar att företag med god lönsamhet kan använda sig av leasing för att minska resultat vilket i sin tur minskar skatten. När ett företag har svag lönsamhet fungera leasing väl. Skillnaden är att det inte blir någon vinst vid svag lönsamhet. Intervjupersonens uppfattning är att banken inte förstår vad leasing innebär. Eftersom banken har betraktat leasing som likvärde med att köpa in en tjänst från en maskinstation. Personen hänvisar till ett exempel om att leasingavgiften uppgick till 300 000 kronor per år varpå räntan ingick i denna summa. Banken menade att leasing är inget annat än en hyra.

4.5 Leasing vs. banklån

Genom att göra en enklare jämförelse (se bilaga 2) av leasing och banklån som finansiering av en maskin på en miljon kronor (fiktiv summa), för att analysera vilken finansiering som är mest lönsam. Ut- och inbetalningar för räntor, amorteringar och leasing har diskonterats till år noll med hjälp av nuvärdesmetoden. Varefter årskostnaden beräknas med annuitetsmetoden för att se kostnaden av finansieringen vart år. I denna jämförelse antas att maskinens finansiering löper under fem år och att maskinen används under en tioårsperiod. Vid beräkning av nuvärdet av de framtida betalningsströmmarna har en ränta på fyra procent antagits som alternativ avkastning på det egna kapitalet (Bright, 1997).

Vid bankfinansiering har den egna insatsen i banklånet antagits uppgå till 20 procent av anskaffningsvärdet (pers. medd. Henrysson, 2013). Räntan på banklånet under fem år är satt

till sex procent och amorteringarna under perioden är lika stora. Efter tio år säljs maskinen till ett restvärde som beräknats med hjälp av Svenssons (1988) ekvation.

Vid anskaffningen betalas en förhöjd leasingavgift som utgör 20 procent av anskaffningsvärdet. Under leasingperioden är den årliga leasingavgiften tio procent exklusive fem procents ränta på anskaffningsvärdet. Den årliga leasingavgiften utgörs av finansbolagets avskrivningskostnader och räntor (pers. medd. Kronström, 2013).

Resultatet av jämförelsen av leasing och banklån är att det är en högre kostnad att utnyttja leasing jämfört med banklån. Skillnaden mellan finansieringsmetoderna för en investering på en miljon kronor är cirka 25 000 kronor per år under finansieringsperioden och den totala skillnaden under en tioårsperiod är ca 150 000 kronor.

5 Analys och diskussion

I detta kapitel jämförs empirin från intervjuerna med tidigare studier och den teoretiska referensramen.

5.1 Finansieringsformer

Eftersom räntorna för tillfället är låga är det svårt för bankerna att konkurrera med maskinlån från återförsäljarna (pers. medd., Henrysson, 2013). Flera av fallgårdarna har valt att använda sig av maskinlån framför banklån och leasing som finansieringsmetod. Men skulle ränteläget ändra sig och göra det mindre fördelaktigt med maskinlån kan fallgårdarna tänka sig använda leasing som finansiering i större utstäckning. Två av fallgårdarna använder sig av leasing och är nöjda. En av fallgårdarna kan inte förlänga sina leasingavtal på grund av att det nuvarande finansbolaget köpts upp av en större bank, och måste därför lösa ut maskinerna till överenskommet restvärde när avtalsperioden gått ut.

En allmän uppfattning bland de intervjuade företagen var att det råder en brist i kunskapen gällande vad leasing inom lantbruket är för något. Efter att ha intervjuat både fallgårdar och banker om leasing, har det framkommit att många inte kan särskilja leasing från hyra och avbetalning. Som Kronström(2013) berättade att vid avbetalning måste räntan enligt lag redovisas för kunden, medan vid leasing ingår räntan i leasingavgiften och behöver således inte redovisas enligt lag.

5.2 Beslutsgång

Här jämförs lantbrukarnas resonemang under beslutsprocessen med den teoretiska referensramen.

5.2.1 Problemutpöckt

Vid upptöckten och behovet av en investering har lönsamheten inte varit den direkta orsaken till att investeringsbehov uppkommit bland fallgårdarna. Bakgrunden till investeringar har istället varit att maskinerna varit utslitna, föråldrade, otillräcklig kapacitet, förbättra befintliga maskinparken med ny utrustning, minska bränsleförbrukningen, minska maskinkostnader, genom politiska beslut och planerade investeringar då det egna kapitalet räcker till. Fallgårdarna agerar i linje med hur den teoretiska referensramen (Öhlmér *et al.*, 1998; Yard, 2001; Löfsten, 2002; Öhlmér & Lönnstedt, 2004; Ekanem, 2005) beskriver tillvägagångssättet för problemutpöckt.

5.2.2 Problemdefinition

Vid valet av tillverkare utgår fallgårdarna vanligast från den tillverkare de redan använder. Tre av fallgårdarna har i sina senaste maskininvesteringar kontaktat flera tillverkare. En av fallgårdarna bytte tillverkare och de andra fortsatte med samma tillverkare. Det är inte tillverkaren av maskinen som varit avgörande i investeringsbeslutet hos fallgårdarna utan bemötandet från återförsäljaren. Att inte undersöka olika alternativ av tillverkare motsäger teorin (Öhlmér *et al.*, 1998) som anger att den som ska investera söker information (Öhlmér & Lönnstedt, 2004).

För att finansiera en maskininvestering använder företagen sig ofta av flera olika finansiärer. Ett av företagen har upp till fem olika finansiärer som de jämför för att få billigast finansiering. Om maskinen är ny eller begagnad skiljer sig valet av finansiering för en av fallgårdarna.

5.2.3 Analys och val

För undersöka om en investering förväntas bli lönsam använder sig alla fallgårdar utom en av investeringskalkyler. I investeringskalkylen använder sig två av fallgårdarna av återbetalningsmetoden (Bergknut et al., 1993; Ljung & Högberg, 1999; Yard, 2001) för att beräkna när en investering har betalt sig. Den tredje fallgården använder sig av annuitetsmetoden och nuvärdemetoden för att diskontera investeringens kommande betalningsströmmar till år noll. Den fallgård som inte använder sig av investeringskalkyler, anser sig ta beslut utifrån sunt förnuft och har en egen plan i huvudet rörande vilka investeringar som ska genomföras när likviditeten tillåter (Öhlmér & Lönnstedt, 2004). Detta har medfört att både lönsamma och mindre lönsamma investeringar genomförts.

Inför beslutet rörande finansieringsmetod spelar ränteläget en betydande roll som företagets ekonomiska ställning. För en av fallgårdarna är den avgörande faktorn vem av banken eller finansbolagen som snabbast fattar beslut om beviljat kapital som avgör valet av finansieringsform.

Agerandet vid analys och val överensstämmer med den teoretiska referensramen som hävdar att beräkningar och kalkyler är en del av beslutsprocessen men också att den intuitiva förmågan spelar roll för lantbrukaren som endast använder sunt förnuft Simon(1987) och Mintzberg(1989) från studien av Öhlmér & Lönnstedt (2004).

Det faktum att flera av lantbrukarna nämner att de använder samma tillverkare som tidigare kan kopplas samman med den intuitiva beslutsprocessen som lantbrukare ofta utnyttjar dem som referensram (Öhlmér & Lönnstedt, 2004). Vid beslut rörande finansiering efterfrågar lantbrukarna kunskaper hos bankmän och redovisningskonsulter vilket tyder på att de tillämpar en mer analytisk beslutsprocess.

Två av företagen som intervjuats utnyttjar leasing som finansieringsmetod. Det ena av dessa två föredrar leasing till de mindre maskinerna på gården och maskinlån till de större. De två andra gårdarna finansierar sina investeringar i maskiner med hjälp av eget kapital och maskinlån.

5.2.4 Implementering

För att följa upp en investering använder sig en av fallgårdarna sig av sitt bokföringsprogram varvid varje maskin har fått ett eget konto, där underhåll, reparationer och övriga kostnader registreras. Detta för att göra det möjligt för efterkalkyler och att analysera om maskinen levt upp till de förväntningar som skapades via investeringskalkylen (Bergknut *et al.*, 1995; Ljung & Högberg, 1999; Yard, 2001). Den andre fallgården anser att det varit för lätt att göra somliga investeringar på grund av att banken beviljat lån även om lönsamheten i företaget vid investerings tidpunkten har varit låg. Den tredje fallgården ångrar inte sina investeringar, men anser att vissa av investeringarna inte levt upp till förväntningarna med avseende på marked. Den fjärde fallgården anser att de investeringsbeslut som tagits inte kan ångras oavsett om utfallet blivit dåligt eller bra.

5.2.5 Uppfattningen av leasing

De två företagen som använder sig av leasing anser att de har mer än god kunskap om vad leasing innebär. En av fallgårdarna anser sig ha mer kunskap om leasing jämfört med sin bankkontakt, då bankkontakten förväxlar leasing med betalning för legokörning. Enligt intervjupersonen är det svårt för banken att förstå att vid finansiering via leasing redovisas

inte maskinen i balansräkningen utan redovisas som en kostnad i resultaträkningen. På samma vis som till exempel kostnaden för legokörning.

När den första fallgården ingår leasingavtal är kravet att leasingavtalet ska kunna avbrytas innan avtalsperiodens slut, utan att behöva betala förhöjd inlösenavgift (pers. medd. Kronström, 2013). Den tredje fallgården anser att hans kunskap om leasing var bättre förr. Lantbrukaren menar att han var mer involverad i leasing då han arbetade som ekonomisk rådgivare.

Fallgård två erkänner att det saknas kunskap om leasing, men intervjupersonen anser att det är märkligt att svenska lantbrukare importerar tidigare leasade traktorer från England. Han anser därför att leasing i lantbruket borde vara mer vanligt än vad det är idag. Personen menar även att vid en investering av traktorer krävs ett betydande kapital, varför det skulle vara en fördel att fördela investeringen över flera år istället för att göra ett stort uttag vid investeringstillfället.

En följdfråga dök upp under intervjuerna av de fallföretag som inte använder sig av leasing som finansieringsmetod:

- Vad skulle göra det intressant för dig att använda leasing som finansieringsmetod?

På denna fråga har en fallgård svarat det skulle vara intressant med leasing om det hade funnits mer kunskap om vad leasing innebär. Vederbörande påpekar att bilskolor leasar sina bilar och undrar varför det inte skulle kunna fungera lika bra i lantbruksföretag. Det andra fallföretaget svarade att leasingen måste vara billigare än banklån för att det ska vara intressant som finansieringsmetod.

5.5 Leasing vs. banklån

I jämförelsen av leasing och banklån har det visat sig att leasing som finansieringsmetod har en högre kostnad jämfört med banklån. Skillnaden för en investering på en miljon kronor är inte betydande då kostnaden för leasing under avtalsperioden är ca 25 000 kronor mer per år, det vill säga två och en halv procent högre kostnad, jämfört med att använda sig av banklån. På tio år är den totala skillnaden cirka 150 000 kr mellan leasing och banklån. Kostnaden för att inte bokföra sin lantbruksmaskin som en tillgång i balansräkningen är de första fem åren 150 000 kr när leasing används som finansieringsmetod. Företag med god lönsamhet kan sänka sitt resultat genom leasing jämfört med banklån för att kunna minska skatteskulden.

5.6 Diskussion

I början av studien antogs att en förklaring till att svenska lantbrukare inte är benägna att använda sig av leasing som finansieringsmetod i samma utsträckning som Danmark och Storbritannien, är att lantbrukarna önskar ha full äganderätt över sina maskiner. Under studiens gång har detta antagandet om lantbrukarna till viss del stämt. Emellertid går det inte att dra några generella slutsatser då endast fyra respondenter har intervjuats i denna undersökning, angående beslut kring investering och leasing. Via respondenterna har det framkommit att leasing kan bli en intressant finansieringsmetod om räntorna ökar i framtiden. Min bedömning är att orsaken till varför leasing är vanligare i Danmark och Storbritannien beror på det kärvare företagsekonomiska läget för lantbruks företag och att de därför är mer

benägna att utnyttja leasing och inte använder sig av banklån i lika stor utsträckning till investeringar.

Intresse för leasing finns bland fallgårdarna och tre av dem anser att förklaringen till att de inte använder leasing, är att leasing ger en högre kostnad jämfört med maskinlån. Förklaringen är att räntan på lån i dagsläget (2013) är låg. Kostnaden för olika finansieringsalternativ kan därför antas utgöra en väsentlig del i beslutet rörande finansieringsmetod.

En av fallgårdarna som använder leasing, anser att bankerna bör framhäva sina egna finansbolag. Dessa bolag har leasing som ett alternativ till finansiering istället för banklån. Anledning kan vara att bankerna inte hänvisar till sina egna finansbolag eftersom de konkurrerar med varandra genom olika typer av ägande och finansiering av en investering.

Enligt Öhlmér et als. (1998) modell är en av delprocesserna att söka information innan ett beslut fattas. En av de tillfrågade fallgårdarna upplevde att det är svårt att få information om leasing, vilket kan påverka beslutet rörande finansieringsmetod. De övriga tre upplevde att de hade god kunskap om leasing, men ansåg att det finns en allmän brist i kunskapen kring leasing bland lantbrukare. Författaren upplever utifrån intervjuerna att leasing numera är tabubelagt hos lantbrukare sedan ett flertal tillämpat leasing under 1980-talet och 1990-talet men blivit missnöjda. Lantbrukarna blev missnöjda på grund av den tidens konjunktursvängningar som påverkade leasingavgifterna negativt.

Fördelarna med leasing är att investeringen delas upp i flera utbetalningar i form av hyra till leasinggivaren. I slutet av avtalsperioden kan maskinen lösas in till ett restvärde eller att välja att ingå ett nytt leasingavtal med en ny maskin. En annan fördel med leasing är att maskinen som leasas inte binder lika stor del av företagets kapital som banklån gör. Detta medför att maskinen inte blir en tillgång i balansräkning som kan skrivas av, utan en kostnad i resultaträkningen. Genom leasing har företaget en fast kostnad för maskinen, i tre till fem år beroende på leasingavtalets längd, och kan därför använda den kostnaden för att räkna ut vilken intäkt företaget måste få in från sin produktion. En av intervjupersonerna berättade att företagen med god lönsamhet, använder sig av leasing för att minska företagets resultat och skatt. De företag som har svag lönsamhet använder sig av leasing eftersom det råder likviditetsproblem i företaget och därför inte beviljas lån. Sammanfattningsvis finns det fördelar med leasing som finansieringsform för både mindre och stora företag.

Nackdelen med leasing är att företaget binder sig över en längre tid och kan inte sälja maskinen närsomhelst som vid banklån. Det krävs likviditet i företaget för att klara av både leasing och banklån, men går företaget ur ett leasingavtal i förtid blir följden att företaget måste betala en högre lösensumma eller straffavgift. Många lantbrukare kan se det som en nackdel att inte stå som ägare till maskinen, vilket har sin bakgrund i att det är status i att själv äga maskinen.

Tre av de fyra fallföretagen upplevde att det råder en brist i kunskapen om leasing i näringen. Det är relativt svårt att få insikt om leasing när det är få inom näringen. Därför tror jag att lantbruksföretag måste ta hjälp av andra branscher som verkstadsföretag och bilförsäljare, för att få större kunskap om leasing som finansieringsmetod (Hansson, 1998; Wahlström, 2012).

6 Slutsatser

Denna studie har syftat till att ta reda på hur lantbrukare tänker kring leasing som finansieringsmetod. Syftet har uppnåtts genom att svara på studiens frågeställning:

- Varför är intresset för leasing av traktorer i Sverige svagt?
- Hur resonerar en lantbrukare kring finansiering av investering i lantbruksmaskiner?

Det svaga intresset för leasing i Sverige beror på att kunskapen om vad leasing innebär är låg hos lantbrukarna. Ytterligare faktorer som spelar in är att lantbrukare upplevs uppnå en status genom att äga sina maskiner då lantbrukaren kan redovisa höga tillgångar. Intresset påverkas av att kostnaden för leasing har varit högre än banklån samt att Sverige har haft en lång tidsperiod med låg ränta.

Fallgårdarna anger flera faktorer som spelar in för valet av finansieringsmetod. Valet beror på om det är en ny eller begagnad maskin som ska köpas in samt vilken finansieringsmetod som ger lägst kostnad. Lantbrukaren utgår också ifrån vilka resurser företaget har för att göra investeringen, likviditet och kapital beaktas. När lantbrukarnas kunskap om leasing är bristfällig påverkas deras val av finansieringsmetod av återförsäljaren samt inarbetade bankkontakter. Vid utvärdering av leasing påverkar även leasingavtalets utformning avseende tidsperiod, bundenhet och kostnad för att avbryta leasingavtalet.

Fallgårdarna anser att det finns en brist i kunskapen om vad leasing innebär. Efter att ha gjort denna studie, upplever jag att det behövs mer forskning för att kunna bekräfta frågeställningen statistiskt.

I framtida studier om leasing i lantbruksföretag bör det undersökas mer ingående hur lantbrukarsektorn får kunskap om olika finansieringsmetoder. Det bör även undersökas vilken av operationell och finansiell leasing som tecknas av företag.

Referenser

Litteratur och publikationer

- Adair, A. L., John B. Penson, J. & Duncan, M. (1981). Monitoring lease-financing in agriculture. *Economic Review* (Jun), 16–27.
- Bergknut, P., Elmgren-Warberg, J. & Hentzel, M. (1993). *Investering i teori och praktik*. Femte upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- BFNAR 2000:4 (2013)- *Redovisning av leasingavtal. FARs Samlingsvolym 2013 - redovisning*. FAR Akademi AB.
- Bright, G. (1997). An exploration of profit measurement. *Farm Management*. pp 383 – 391. (9; 8).
- Bryman, A. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Malmö: Liber ekonomi.
- Dumler, T. J., Williams, J. & Dhuyvetter, K. C. (2010). *Leasing vs. Buying Farm Machinery* [online]. Kansas State University Agricultural Experiment Station and Cooperative Extension Service. (MF-2953).
- Ekanem, I. (2005). ‘Bootstrapping’: the investment decision-making process in small firms. *The British Accounting Review* 37(3), 299–318.
- Englund, P. (1999). The Swedish banking crisis: roots and consequences. *Oxford Review of Economic Policy* 15(3), 80–97.
- Grisso, R. D., Morgan, D. L., Shropshire, G. J. & Rockwell, S. K. (1988). What information helps a farmer purchase a tractor. *American Society of Agricultural Engineers* 4(3), 197–200.
- Göransson, B. (2007). *A decision is made - and then? : an empirical study of implementation efficiency*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Hansson, S. (1998). *Finansiering*. Malmö: Liber ekonomi.
- Ljung, B. & Högberg, O. (1999). *Investeringsbedömning: en introduktion*. Malmö: Liber ekonomi.
- Lunneryd, D. (2003). *Unique decision making with focus on information use: the case of converting to organic milk production*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Löfsten, H. (2002). *Investeringsprocessen: kalkyler, strategier och finansiering*. Lund: Studentlitteratur.
- May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pixley, J. (2010). The use of risk in understanding financial decisions and institutional uncertainty. *The Journal of Socio-Economics* 39(2), 209–222.

Svensson, J. (1988). *Underhållskostnader för lantbrukets fältmaskiner*. Institutionen för lantbruksteknik. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Yard, S. (2001). *Kalkyler för investeringar och verksamheter*. Lund: Studentlitteratur.

Öhlmér, B. & Lönnstedt, L. (2004). Design of economic information. A pilot study of accounting information in decision-making processes. *Food Economics - Acta Agriculturae Scandinavica, Section C* 1(4), 222–231.

Öhlmér, B., Olson, K. & Brehmer, B. (1998). Understanding farmers' decision making processes and improving managerial assistance. *Agricultural Economics* 18(3), 273–290.

Internet

Mascus, *Begagnade fordon och begagnade maskiner*.

Available from: <http://www.mascus.se/>. [Accessed 2013-04-18].

Khalil, S. & Goitom, A. (2009). *Leasing som finansieringsform i småföretag*. University of Skövde. Available from: <http://his.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:232195>. [Accessed 2013-04-25].

LRF Konsult - Lantbrukets lönsamhet - mars 2013 -. www.lrfkonsult.se
<http://www.lrfkonsult.se/press/Nyheter/Lantbrukets-Lonsamhet---mars-2013/>. [Accessed 2013-04-18].

Nationalencyklopedin, www.ne.se

a. *Triangulering*.

http://www.ne.se/lang/triangulering/331113?i_h_word=triangulering%20informati
[on](http://www.ne.se/lang/triangulering/331113?i_h_word=triangulering%20informati) [Accessed 2013-05-28]

b. *Beslutsteori*.

<http://www.ne.se/lang/beslutsteori>. [Accessed 2013-05-30].

Nilsson, F. *Direktimport av traktorer*. (2011-11-10). Available from: <http://stud.epsilon.slu.se/3570/>. [Accessed 2013-04-18].

Jordbruksaktuellt, *Svenska bönder vill äga traktorn*. Available from: <http://www.ja.se/Default.asp?p=31852&pt=105&m=3433>. [Accessed 2013-04-12].

Wahlström, L. (2012). Operationell leasing : Vad är det stora bolag egentligen betalar för?
Available from: <http://sh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:603470>. [Accessed 2013-04-18].

Personligt medelande

Lars Hellström
Ekonomagronom, Nordea
Telefon, 2013

Paul Henrysson
Företagsrådgivare lantbruk, Sparbanken 1826
Telefon, 2013

Mats Kronström
Säljare, SG Finans AS
Telefon, email, 2013

Bilaga 1

Frågor till lantbrukare med utgångspunkt från Bo Öhlmer et al (1998) beslutsmodell och med inspiration från Lunneryd (2003) och Göransson (2007):

A. Problemupptäckt

- Är en förändrad lönsamhet orsaken till att ett investeringsbehov upptäckts och behöver åtgärdas?
- Är det något inom den befintliga verksamheten som du inte är nöjd med, som gör att en investering krävs för att lösa problemet?
- Är det någon utanför företaget som genom tips/råd påvisat att företaget har ett problem som kräver en investering?
- Har investeringen uppstått genom politiska beslut?
- Har investering uppstått via/på grund av stor omstrukturering i företaget? Ex ändrad produktionsinriktning?
- Har ni haft problem med finansiering vid investeringar?

B. Problemdefinition

- Vid finansiering av en investering, går ni tillväga på liknande sett som vid tidigare investeringar?
- Vad är det som skulle göra att du skulle kunna tänka dig använda leasing?
- Används samma finansiär?
- Väljer ni samma modell/tillverkare som vid tidigare investeringar?
- Testar ni olika modeller/tillverkare innan beslut om investering tas?
- Tar ni hjälp av rådgivare för att analysera om investeringen är lönsam?

C. Analys och val

- Vilken metod använder ni er av i investeringskalkyl, för att beräkna lönsamheten? Payback-, nuvärde- eller annuitetsmetoden?
- Beaktas olika finansieringsmetoder vid beräkning av lönsamhet för investeringen?
- Vad avgör valet av finansieringsmetod?
- Är företagets ekonomiska ställning avgörande vid valet av finansieringsmetod?
- Vilken finansieringsmetod förespråkar er finansiär?

D. Implementering

- Upplever ni att rätt beslut fattades?
- Vad var det för faktor som avgjorde ert val av finansieringsmetod?
- Var det något som kunde gjorts annorlunda, som kan komma påverka framtida finansierings beslut?

E. Uppfattning om leasing

- Känner du att du har tillräckligt med kunskap om leasing?
- Om du hade haft mer information om vad leasing är, skulle du använt dig mer av den som finansieringsmetod?

Bilaga 2

Leasing och banklån. En fiktiv köpeskillning har antagits för att undersöka hur stor skillnad visar utfallet av leasing efter tio år.

Jämförelse av finansiering vid köp av traktor för 1 000 000 kronor.

Leasing vs. Banklån

Första året är leasingavgiften förhöjd till 20% av anskaffningsvärdet (pers. medd. Ronström, 2013). Därefter är leasingavgiften 10% av anskaffningsvärdet + 5% ränta. Leasingavgiften betalas in i förskott innan perioden börjar. I slutet av år 5 löses traktorn till restvärdet, framräknat med Svensson(1988) formel. Det vill säga restvärdet=0,833 återanskaffningsvärdet x 0,941⁵ålder

Leasing				
Leasingavgift	Ränta	Summa	Nuvärde	Annuitet
-200 000 kr		-200 000 kr	-200 000 kr	-113 031 kr
-100 000 kr	-50 000 kr	-150 000 kr	-144 231 kr	-113 031 kr
-100 000 kr	-45 000 kr	-145 000 kr	-134 061 kr	-113 031 kr
-100 000 kr	-40 000 kr	-140 000 kr	-124 459 kr	-113 031 kr
-100 000 kr	-35 000 kr	-135 000 kr	-115 399 kr	-113 031 kr
-614 000 kr		-614 000 kr	-504 663 kr	-113 031 kr
453 000 kr			306 031 kr	
-761 000 kr	-170 000 kr	-1 384 000 kr	-916 782 kr	-678 186 kr

För att jämföra leasing och banklån används restvärdet som avskattning av traktorn.

Nuvärde metoden:

Annuitetsmetoden:

av lånefinansiering till dagens nuvärde. I slutet av tabellen sammanställs skillnaden mellan leasing och investering med banklån krävs en egen insatts av låntagaren på 200 000 kr (pers. dd. Henrysson, 2013). Lånet blir då 800 000 kr. Lånet amorteras på fem år med en ränta på 5%.

Banklån						
Öpp	Lån	Amortering	Ränta	Utbetalning	Nuvärde	Annuitet
1 000 000 kr	800 000 kr			-200 000 kr	-200 000 kr	-88
		-160 000 kr	-40 000 kr	-200 000 kr	-192 308 kr	-88
		-160 000 kr	-32 000 kr	-192 000 kr	-177 515 kr	-88
		-160 000 kr	-24 000 kr	-184 000 kr	-163 575 kr	-88
		-160 000 kr	-16 000 kr	-176 000 kr	-150 446 kr	-88
		-160 000 kr	-8 000 kr	-168 000 kr	-138 084 kr	-88
453 000 kr					306 031 kr	
-547 000 kr	800 000 kr	-800 000 kr	-120 000 kr	-1 120 000 kr	-715 897 kr	-529

illnad per år

24 767 kr